

Přítomnost (aktualita) / Aktuálnost (přítomnost)

„Přítomností“ můžeme myslet buď aktuální „moment“ určité jedné události, anebo vztah mezi dvěma (či více) událostmi, tj. mezi jejich příslušnými aktuálními „momenty“, o jejichž tzv. současnost nám jde. Aktuální (tj. právě vykonávaný) vztah mezi dvěma událostmi je vždycky prostorově i časově vymezen (a omezen): dvě události na sebe mohou vzájemně reagovat pouze v mezích „přítomnosti“, která je pro obě události časově jakoby „současná“, což je zároveň umožněno i jejich těsnou blízkostí v prostoru. Tradiční interpretace jak časovosti, tak prostorovosti, a ovšem zejména „současnosti“ (a „souprostorovosti“) je zatížena mnoha omyly, takže je třeba se vůči ní kriticky vymezit a nenechat se svést tím, že je zaběhaná a běžná. To, o čem se běžně mluví jako o reakci nějakého jsoucna na nějaké jiné jsoucno (např. jako o reakci psa na spatřenou kočku), je pouze povšechné a stručné vyjádření něčeho daleko složitějšího. Abychom to náležitě viděli, musíme provést určitá srovnání s „reakcemi“ analogickými, ale v některých aspektech posunutých směrem k extrémům. Tak např. „reakce“ citlivé vrstvy filmu na kamerou zachycený „obraz“ nějakého předmětu je dost komplikovaně prostředkován, takže to, co je na citlivé emulzi zachyceno, není vůbec to, co je ve výsledku zobrazeno, nýbrž zachyceny jsou pouze fotony, jejichž dopad na emulzi vskutku byl (musel být) jak pro emulzi, tak pro ony fotony „aktuální“, a to ve smyslu jak časovém, tak prostorovém. Naproti tomu to, co je ve výsledném obrazu znázorněno (zobrazeno), vůbec nemusí být současné ani s momentálním stavem emulze, ani s fotografem, ale může mu časově předcházet miliony a dokonce miliardy let (např. v případě, že fotografovaným objektem je velmi starý kvazar, jehož dávná „aktuální přítomnost“ může být pouze v jistém nevelkém rozsahu „rekonstruována“). Z toho vyplývá, že takovýto druh „reakce“ vlastně nemůže být charakterizován jako reakce našeho oka (nebo kamery) na tak prostorově i časově vzdálený astronomický objekt, nýbrž vskutku přesně jen jako aktuální reakce buněk naší sítnice na velké množství vybraných (vyselektovaných a pak fyziologicky nervově zpracovaných) fotonů, jejichž původ je ovšem třeba hledat a určit jako časově i prostorově nesmírně vzdálený (a tudíž nikoli „aktuálně přítomný“).

(Písek, 061027-1.)